

हिमसंस्कृतवार्ता:

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

पञ्चाङ्गम्

अद्य कालयुक्तः वि.सं. २०८१,
कलियुगाब्दः ५१२५ वसन्त-ऋतुः
सूर्यः उत्तरायणः फाल्गुणः शुक्ल एकादशी
तिथिः फाल्गुणः २७ प्रविष्टांशः मङ्गलमयः भवेत्

■ पृष्ठ-5 ■ वर्ष-4 ■ अङ्क-130

1

मार्च 10, 2025

Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

2 HP Vidhansabha Budget
Session : सर्वदलीया
सभा समाप्ता भाजपापक्षतः
जयरामठाकुर, सुखरामः च उपस्थितौ

3 बिलासपुरे
हिमाचलराज्यसंस्कृतशिक्षकपरिषदः समागमः

5 भारतीयसंस्कृतपरम्पराः
आधुनिकसमाजस्य
नैतिकबौद्धिकविकासस्य च
आधारशिला

क्रिकेटभारतेन विजिता चैम्पियन्स ट्रॉफी 2025 इत्यन्तिमा क्रीडा

न्यूजीलैंडदलं 04 स्तोभैः पराजित्य विजिता प्रतिस्पर्धा, रोहितशर्मा स्पर्धायाः सर्वश्रेष्ठः क्रीडकः,
न्यूजीलैंडदलस्य रचिनरविन्द्रः च श्रृंखलायाः सर्वश्रेष्ठः क्रीडकः घोषितः

हिमसंस्कृतवार्ता:- क्रीडासंवाददाता, भारत-न्यूजीलैंड-दलयोः मध्ये दुबई नगरे आईसीसी चैपियंस ट्रॉफी इति क्रिकेट-स्पर्धामालिकायाः बहुप्रतीक्षित- निर्णायकस्पर्धा भारतेन न्यूजीलैंडदलं 4 स्तोभैः पराजित्य विजिता। अस्यां प्रतिस्पर्धायां जनेषु प्रबलोत्साहः दृष्टः। न्यूजीलैंडदलेन पणकं विजित्य प्रथमक्रीडनं स्वीकृतम्। न्यूजीलैंड-दलेन पंचाशत् कन्दुकचक्रेषु सप्त क्रीडकानां हानौ द्विपंचाशदुत्तर- द्विशत- धावनाङ्कानां विजयलक्ष्यं प्रदत्तम्। न्यूजीलैंडपक्षतः रचिन रविन्द्रः 37, डेरेल मिचेल 63, ग्लेन फिलिप्स 34, माइकल ब्रेसवेल 53 धावनाङ्कानां योगदानं दत्तवन्तः। भारतस्य कन्दुकक्षेपकेषु मोहम्मद शमी रविन्द्र जडेजा 1-1, वरुण चक्रवर्ती, कुलदीप यादवश्च 2-2 स्तोभैः प्राप्तवन्तः। प्रत्युतेन भारतस्य दलनायकः रोहित शर्मा विस्फोटकरूपेण 76 धावनाङ्कानाम् आधारशिला स्थापिता। शुभमन गिलः 31, श्रेयस अय्यरः 48, अक्षर पटेलः 29, के एल राहुलः 34* धावनाङ्कानां योगदानं दत्त्वा भारतस्य विजयं सुनिश्चितवन्तः। अन्तिमे रविन्द्र जडेजा विजयचतुष्कं कृत्वा देशाय विजयस्य लक्ष्यम् अर्जितवान्। अवधेयं वर्तते यत् सम्पूर्णं स्पर्धायां भारतम् अपराजितं वर्तते। भारतीय दलं बाङ्ग्लादेश-पाकिस्तान- न्यूजीलैंड-दलानाम् उपरि प्रभावपूर्णं विजयं प्राप्नोत्, तदनन्तरं आस्ट्रेलिया-देशस्य उपरि रोमाञ्चकरे उपान्त्य-चक्रे विजयं प्राप्नोत्। अन्तिमे फाइनल चक्रे 4 स्तोभैः न्यूजीलैंडदलमपि पराजित्य स्पर्धा विजिता। भारतस्य रोहित शर्मा प्रतिस्पर्धायाः सर्वश्रेष्ठः क्रीडकः घोषितः। न्यूजीलैंडदलस्य रचिन रविन्द्रश्च श्रृंखलायाः सर्वश्रेष्ठः चयनितः।

केन्द्रीयगृहसचिवः गोविन्दमोहनः जम्मूनगरे केन्द्रशासितप्रदेशे सुरक्षास्थितेः विषये

उच्चस्तरीयसमीक्षासभायाः अध्यक्षतां कृतवान्

हिमसंस्कृतवार्ता:- केन्द्रीयगृहसचिवः गोविन्दमोहनः जम्मूनगरे केन्द्र शासित प्रदेशे सुरक्षास्थितेः विषये उच्चस्तरीयसमीक्षासभायाः अध्यक्षतां कृतवान् अस्ति। सत्रद्वये प्रचल्यमाणयां सभायां जम्मू-कश्मीर राज्यस्य वरिष्ठारक्षी-सुरक्षाधिकारिणः एकत्र समागताः यत्र सुरक्षा-परिदृश्यस्य आकलनं भवति, क्षेत्रे आतङ्कवादस्य उन्मूलनार्थं रणनीतयः च निर्मिताः भविष्यन्ति। अर्धसैनिकबलानाम्, गुप्तचर-विभागानां च शीर्षाधिकारिणः अपि अस्मिन् सत्रे भागं गृह्णन्ति। जम्मूक्षेत्रे केन्द्रीयगृहसचिवेन कार्यभारग्रहणानन्तरं प्रथमा सुरक्षासमीक्षा अस्ति। असौ इतः पूर्व कश्मीरक्षेत्रे गत्वा परिदृश्यस्य मूल्याङ्कनं कृतवान्।

भारतेन कैलिफोर्नियायां हिन्दू-मन्दिरस्य क्षतेः निन्दा कृता, प्रकरणेस्मिन् संलग्नायां विरुद्धं दृढकार्याचरणाय निवेदिता

भारतेन कैलिफोर्नियायाः चिनो-हिल्स इत्यत्र हिन्दू-मन्दिरस्य क्षतेः निन्दा कृता। वार्ताहरानां प्रश्रयस्य उत्तरं ददता विदेशमन्त्रालयस्य प्रवक्ता रणधीरजयसवालन उक्तं यत्, मन्त्रालयेन स्थानीयविधिप्रवर्तनाधिकारिणः निवेदिताः यत् ते मन्दिरक्षतिप्रकरणे संलग्नायां विरुद्धं दृढकार्याचरणम् आचरन्तु इति। पूजास्थलानां पर्याप्तसुरक्षां सुनिश्चेतुम् अपि मन्त्रालयेन आग्रहः कृतः।

सीरियायां हिंस्र-घटनासु मृतकानां सङ्ख्या एक-सहस्राधिका सज्जाता

हिमसंस्कृतवार्ता:- सीरियायां देशस्य सुरक्षाबलानां अपदस्थ राष्ट्रपतेः बशर अल-असद इत्यस्य समर्थकानां च मध्ये दिन-द्वयं यावत् प्रवृत्तासु हिंस्र घटनासु मृतकानां सङ्ख्या एक-सहस्राधिका सज्जाता। गुरुवासेर लताकिया-प्रान्ते आरब्धाः हिंस्र-घटनाः सम्प्रति भूमध्यसागर-तटं यावत् प्रसृता। ब्रिटेन-स्थिते युद्ध-निरीक्षण-समूहेन सीरियन ऑब्जर्वेटरी फॉर ह्यूमन राइट्स इत्यनेन उक्तं यत् पञ्च-चत्वारिंशदुत्तर-सप्तशतं नागरिकान् अतिरिच्य प्रशासनिक सुरक्षा-बलानां सपादैक-शतं सदस्याः अथ अपदस्थ-राष्ट्रपतेः बशर असद-इत्यमुना सम्बद्ध-सशस्त्र समूहानाम् अष्ट-चत्वारिंशदुत्तरैकशतं जनाः मृताः। समूहेन इदमपि उक्तं यत् लताकिया इत्यस्य नैकेषु क्षेत्रेषु जलविद्युदयोः आपूर्तिः बाधितास्ति। सीरियायाम् अपदस्थस्य राष्ट्रपतेः असद इत्यस्य अल्पसंख्यक अलावीते समुदायं विरुद्धं प्रशासन-समर्थित-भुशुण्डी-धारिभिः आक्रमणानि विधीयन्ते।

सुभाषितम्

नरत्वं दुर्लभं लोके
विद्या तत्र सुदुर्लभा।
शीलं च दुर्लभं तत्र
विनयस्तत्र सुदुर्लभः॥

हिन्थर्थः- भावार्थः- इस संसार में सर्वप्रथम नरत्व अर्थात् मनुष्य जन्म मिलना ही दुर्लभ है सरलता से नहीं प्राप्त होता और इससे दुर्लभ है विद्या (ज्ञान) की प्राप्ति होना। उसमें भी अच्छा चरित्र प्राप्त होना दुर्लभ है और सब होने के बाद विनय की प्राप्ति होना सबसे अधिक दुर्लभ है।

प्रतिदिनं नवीनतमं
हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकवार्तापत्रं प्राप्स्यथं
7876636263
Whatsapp संख्या मध्ये
नमो नमः लिखन्तु

To get the latest
himsanskritvartah
Daily Sanskrit Newspaper
every day, write Hello on
7876636263 Whatsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-
अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः
पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

संसदः आयव्ययपत्रक- सत्रस्य द्वितीयं सत्रम् अद्य आरपस्यते

संसदः आयव्ययपत्रक-सत्रस्य द्वितीयं सत्रम् अद्य आरपस्यते। इदं सत्रम् अप्रैल-मासस्य चतुर्थ-दिने यावत् प्रचलिष्यति। अत्रावधौ सदनस्य विंशतिः उपवेशनानि भविष्यन्ति। चतुर्विंशत्युत्तर-द्विसहस्रं पञ्चविंशत्युत्तर-द्विसहस्र-वर्षाय अनुदान अध्ययनासु विनियोग-विधेयकेषु चर्चा मतदानं च भविष्यति। एतदतिरिच्य बैंकिंग विधि-विधेयकं चतुर्विंशत्युत्तर-द्वि-सहस्रतमादं तटीयनौवहन-विधेयकं त्रिभुवन सहकारी विश्वविद्यालय-विधेयकम् ऐषमः आब्रजनविदेशी विधेयकम् अथ च रेलवे (संशोधन) विधेयकं समस्य नैकेषु विधायि-कार्येषु चर्चा भविष्यति। एतानि विधेयकानि पारयिष्यन्ते। अवधेयं वर्तते यत् वित्त-सङ्कल्प-पत्र-सत्रस्य प्रथम चरणम् जनवरी मासस्य अन्तिमदिनात् परवरी मासस्य त्रयोदश-दिनाङ्कं यावत् प्रवर्तितम्।

HP Vidhansabha Budget Session : सर्वदलीया सभा समाप्ता भाजपापक्षतः जयरामठाकुर, सुखरामः च उपस्थितौ

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

विधानसभायाः सभापतिः कुलदीपसिंह पठानिया सोमवासरात् आरभ्य हिमाचलप्रदेशविधानसभायाः बजटसत्रस्य कृते रविवासरे सर्वदलसभां आहूतवान्। एषा सभा समाप्ता। भाजपापक्षतः सभायां नेताप्रतिपक्षः जयरामठाकुरः व मुख्यसचेतकः सुखरामचौधरी च भागं स्वीकृतवन्तौ। सभायां काङ्ग्रेसदलपक्षतः संसदीयकार्यमन्त्री हर्षवर्धनचौहानः, उपमुख्यसचेतकः केवलसिंहः पठानिया च उपस्थिताः आसन्। सभापतिः कुलदीप पठानिया सदनस्य कार्यविधौ द्वयोः पक्षयोः सहकार्यं कर्तुम् आह। सर्वदलसभायाः समापनानन्तरं विधानसभा अध्यक्षः कुलदीपसिंह पठानिया उक्तवान् यत्, यस्मिन् सर्वपक्षीयसमागमः केवलं द्वौ दलौ आस्ताम्, अद्य सौहार्दपूर्णवातावरणे समाप्तम्। सभायां हिमाचलप्रदेशस्य संसदीयकार्याणां मन्त्री हर्षवर्धनचौहानः, पूर्वमुख्यमन्त्री, विपक्षनेता च जयराम ठाकुरः, हिमाचलप्रदेशसर्वकारस्य उपमुख्य सचेतकः, केवलसिंह पठानिया, भाजपा विधानसभादलस्य मुख्यसचेतकः सुखराम चौधरी च उपस्थिताः आसन्।

सत्रस्य पञ्चाङ्गस्य विषये सभायां चर्चा
सत्रे कस्मिन् दिने कः कार्यः प्रस्तावितः इति विषये

भिन्नानि मतानि प्रकटितानि इति पठानिया अवदत्। पठानिया उक्तवान् यत् १४ मार्च दिनाङ्के होली अवकाशः अस्ति, सदनस्य कार्यविधिः अपि १५ मार्च शनिवासरे भवितुम् अर्हति। तस्मिन् दिने सभा भवितुमर्हति वा न वा, उभयपक्षौ स्वस्वसदस्यैः सह विधायिकादलस्य सभायां स्वमतं निर्मास्यतः, व्यापारपरामर्शदातृसमित्याः सत्रे निर्णयः क्रियते। पठानिया उक्तवान् यत् संसदीयकार्याणां मन्त्री, विपक्षस्य नेता, भाजपा विधानपरिषदः उपमुख्य सचेतकः, मुख्य सचेतकः च सभायाम् आगत्य बहुरुचिपूर्वकं बजटसत्रपञ्चाङ्गविषये चर्चां कृतवन्तः। सत्रं विलम्बं विना आरभ्यत इति अपि संवादं कृतवान्। सभायाः अध्यक्षः द्वयोः पक्षयोः सम्माननीयसदस्येभ्यः सत्रस्य संचालने रचनात्मकसहकार्यं दातुम् आह्वानं कृतवान्। सदनस्य समयस्य उपयोगेन जनहितसम्बद्धान् विषयान् उत्पायितुं, चर्चां कर्तुं, तेषु सम्यक् निर्णयं प्राप्तुं च अनुरोधं कृतवान्। पठानिया उक्तवान् यत् सः सर्वेभ्यः सदस्येभ्यः सार्थकविमर्शार्थं पर्याप्तं समयं दास्यति। विपक्षः जनहितसम्बद्धेषु विषयेषु सत्ताधारीपक्षं प्रति प्रश्नान् पृच्छन् स्वदायित्वं निर्वोद्धुं, विपक्षेण पृष्ठानां प्रश्नानां सूचनानां च समये तथ्यात्मकानि उत्तराणि दातुं सर्वकारस्य दायित्वम् अपि अस्ति।

विधानसभासत्रे आहत्य १६३ प्रश्नाः

१० मार्च दिनाङ्के राज्यपालस्य सम्बोधनस्य, १७ मार्च दिनाङ्के बजटस्य प्रस्तुतीकरणस्य च कारणेन सदनस्य प्रश्नहोरा न भविष्यति। बजटसत्रे सद्ने आहत्य १६३ प्रश्नाः पृष्ठाः भविष्यन्ति। ७३७ तारकयुक्ताः, २२६ अतारकप्रश्नाः च भविष्यन्ति। एतावता नियमः ६२, नियमः १०१ अन्तर्गतं ५, नियमः १३० अन्तर्गतं १० सूचनाः चर्चायै प्राप्ताः।

HRTC: दियोटसिद्धचैत्रमासस्य मेलाभ्यः

६ विशेषबसयानानि चालयिष्यति हिमाचल- पथपरिवहन- निगमः

हिमसंस्कृतवार्ता:- हमीरपुरम्।

दियोटसिद्धस्य बाबा बालकनाथमन्दिरस्य चैत्रमासस्य मेला मार्चमासस्य १४ दिनाङ्कात् आरभ्य १३ अप्रैलपर्यन्तं भविष्यति। अस्य कृते हिमाचल- पथपरिवहन- निगमेन अपि सज्जता आरब्धा। मेलासु भक्तानाम् आवागमने काऽपि समस्या न भवेत् इति सुनिश्चित्य एचआरटीसी मण्डलहमीरपुरद्वारा स्थानीयमार्गेषु षट् विशेषबसयानानि चालितानि भविष्यन्ति। तेषु बिलासपुर-आगारात् चत्वारि बसयानानि, हमीरपुर-आगारात् च द्वे बसयाने शाहतलाईतः सायं यावत् शाहतलाईतः दियोटसिद्धमार्गे पूर्णमासपर्यन्तं चालितानि भविष्यन्ति। यदि बसयानानां याचना अधिका वर्धते तर्हि तदपि पूर्णं भविष्यति। येन भक्तानां मन्दिरं प्राप्तुं काऽपि

असुविधा न भवति। चैत्रमासस्य मेलाभ्यः अपि कर्मचारीकर्तव्यं निर्धारितम् अस्ति, येन समये मेलासु कर्मचारिणः प्रेषयितुं शक्यन्ते। एतत् एव न, राष्ट्रियस्तरस्य होलीमहोत्सवस्य यात्रिकाणां प्रार्थनायाः आधारेण एचआरटीसी विशेषबसयानानि अपि चालयिष्यति। सुजानपुरटीहरायां १२ मार्चतः १५ मार्चपर्यन्तं राष्ट्रियस्तरस्य होलीमहोत्सवः आयोज्यते। एतादृशे सति निगमः सांस्कृतिक- सन्ध्यासु उपस्थातुं, पुनः प्रति-प्राप्तुं च विशेषबसयानानि चालयिष्यति, येन जनानां किमपि प्रकारस्य असुविधायाः सम्मुखीकरणं न करणीयः निगमेन चैत्रमासस्य मेला, राष्ट्रियस्तरस्य होलीमहोत्सवस्य च सज्जता आरब्धा एव, येन सर्वाः व्यवस्थाः समये एव कर्तुं शक्यन्ते।

HPP Ground Test : शिमलायां पुलिसनियुक्ति- स्थलपरीक्षणं स्थगितम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

शिमलामण्डले ११ मार्चतः आयोज्यं पुलिसनियुक्तिः स्थलपरीक्षणं स्थगितम् अस्ति। शिमलानगरे विधानसभाबजटसत्रेण सह रविवासरे पुलिसनियुक्ति इति शीर्षकेण प्रकाशितवार्तासु दिव्याहिमाचलेन एषः विषयः प्रमुखतया उद्धृतः आसीत्। तदनन्तरं शिमलामण्डले ११ मार्चतः आरभ्यमाणं पुलिसनियुक्तिः स्थलपरीक्षणं स्थगयितुं पुलिस मुख्यालयेन आदेशः कृताः। पुलिस मुख्यालयेन एसएसपी शिमला इत्यस्मै पत्रं प्रेषितम् अस्ति यत् पुलिसनियुक्तिः स्थलपरीक्षणं स्थगयतु इति। पुलिस मुख्यालयेन एसएसपी शिमला इत्यस्मै प्रेषितपत्रे उक्तं यत् विधानसभायाः बजटसत्रस्य कारणात् शिमलामण्डले पुलिसनियुक्त्यर्थं स्थलपरीक्षणं तावत्पर्यन्तं स्थगितम् अस्ति। परन्तु पुलिसनियुक्तिः अग्रिमा तिथिः अद्यापि न निर्णीता। शारीरिकदक्षतापरीक्षायाः अग्रिमतिथिः आगामिविधानसत्रस्य अनन्तरमेव निर्णयः भविष्यति इति अपेक्षा अस्ति।

ज्ञातव्यं यत् पुलिस विभागे 1088 आरक्षकपदेषु चयनं क्रियते। अस्य कृते विभिन्नेषु मण्डलेषु विभिन्नासु तिथिसु शारीरिकदक्षतापरीक्षा क्रियते। एषा परीक्षा राज्यस्य अनेकेषु मण्डलेषु कृता। शिमलानगरे तु ११ मार्चतः २२ मार्चपर्यन्तम् एषा परीक्षा भवितुमर्हति स्म, परन्तु १० मार्चतः आरभ्य विधानसभायाः बजटसत्रस्य कारणात् एषा परीक्षा तावत्पर्यन्तं स्थगिता। शिमलामण्डलात् प्रायः १३ सहस्राणि अभ्यर्थिनः पुलिसनियुक्त्यर्थम् आवेदनं कृतवन्तः। पुलिसनियुक्त्याः अभ्यर्थिनः स्थलपरीक्षणस्य अग्रिमतिथिनिर्णयः यावत् प्रतीक्षां कर्तुं प्रवृत्ताः भविष्यन्ति। इदानीं शिमलापुलिसः पुलिसनियुक्तिः शारीरिकदक्षतापरीक्षायाः सज्जतां सम्पन्नं कृतम् अस्ति। इयं परीक्षा शिमलानगरस्य भराड़ीभूमौ भवितुमर्हति स्म। अस्याः परीक्षायाः कृते २५० सैनिकाः, पुलिस- अधिकारिणः च नियोजिताः आसन्।

अवैधखननस्य विरुद्धं विभागस्य बृहदकार्यविधयः, मार्चमासस्य ६ दिनाङ्कपर्यन्तं ७१९ प्रकरणानि पञ्जीकृतानि

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

उद्योगनिदेशकः डॉ. युनुसः उक्तवान् यत् विभागः अवैधखननक्रियाकलापं स्थगयितुं शीघ्रं प्रभावी च कार्यविधिं कर्तुं प्रतिबद्धः अस्ति। सः अवदत् यत् जनवरीमासे विभागेन अवैधखननप्रकरणेषु कुलम् ३६४ चालान इति पञ्जीकृतानि, १४१ प्रकरणेषु १०,७१,५२० रूप्यकाणां कम्पाउण्डिंगशुल्कं च संगृहीतम्। फरवरीमासे २१ फरवरीपर्यन्तं २३८ अवैधखननप्रकरणानाम् आह्वानं कृत्वा ९२ प्रकरणेषु ६,३७,५०० रूप्यकाणां कम्पाउण्डिंगशुल्कं संगृहीतम्।

डॉ. युनुस इत्यनेन सूचितं यत् विभागेन अवैधखननस्य विरुद्धं विशेषाभियानं २०२५ तमस्य वर्षस्य फरवरीमासस्य २२ दिनाङ्के आरब्धम्। अस्य अन्तर्गतं २०२५ तमस्य वर्षस्य मार्चमासस्य ६ दिनाङ्कपर्यन्तं राज्ये ११७ अतिरिक्तप्रकरणेषु चालानपञ्जीकरणं कृतम्। अस्मिन् अभियाने गृहीतेषु सर्वेषु प्रकरणेषु विभागेन कठोरकार्याणि कृत्वा अवैधखनने सम्बद्धानां जनानां कृते ४,३६,७०० रूप्यकाणां दण्डः अपि कृतः। अवैधखननस्य कठोरनिरीक्षणं क्रियते, तस्य निवारणाय च सर्वसम्भावः प्रयत्नाः क्रियन्ते इति सः अवदत्।

अवैधखननस्य दमनार्थं भविष्ये अपि कठोरपदार्थाः क्रियन्ते इति सः अवदत्। अस्य अभियानस्य सफलतायै जनसहकार्यं सक्रियसहभागिता च आवश्यकी इति सः अवदत्। सः सर्वेभ्यः नागरिकेभ्यः आग्रहं कृतवान् यत् ते सतर्काः भवन्तु तथा च व्हाट्सएप नम्बर 08988500249, दूरभाष संख्या 0177-2990575 तथा geologicalwing@gmail.com इति ईमेल द्वारा विभागं सूचयन्तु। एतेन संचारमाध्यमेन विभागेन एतावता १८० तः अधिकाः आक्षेपाः प्राप्ताः।

बिलासपुरे हिमाचलराज्यसंस्कृतशिक्षकपरिषदः समागमः

जुलाईप्रथमे सप्ताहे भविष्यति राज्यस्तरीयं निर्वाचनम्

हिमसंस्कृतवार्ता: - बिलासपुरम्।

हिमाचलराजकीयसंस्कृतशिक्षकपरिषदः सभा संस्कृतिभवन बिलासपुरे प्रदेशाध्यक्षस्य डा.मनोजशैलस्य अध्यक्षतायां सम्पन्ना। अस्मिन् सत्रे अध्यक्षः सूचितवान् यत् परिषदः त्रिवार्षिककार्यकालः समाप्ति पथि अस्ति, अतः आगामिसत्रस्य सदस्यताभियानम् अद्यैव आरभ्यते। अस्मिन् सन्दर्भे मईमासे खण्डस्तरीयनिर्वाचनं जूनमासे च सर्वेषां मण्डलानां निर्वाचनं करणीयम्। जुलाईमासस्य प्रथमसप्ताहे राज्यस्तरीयनिर्वाचनं भविष्यति।

कोरोनाकाले प्रतिगृहं पाठशाला, संस्कृतप्रश्नोत्तरी च समर्थितानां संस्कृतशिक्षकाणां तथा राज्ये संस्कृतक्षेत्रे उत्तमं कार्यं कुर्वतां संस्कृतशिक्षकाणां सम्मानं कर्तुं परिषदः परामर्शम् अददत्। एषः सम्मानकार्यक्रमः परिषदः कार्यकाले एकवारं आयोजितः भविष्यति। सभायां हिमाचलप्रदेशे संस्कृतशिक्षकाणां नियुक्तिपदोन्नतियोगदानं विवर्गविषये संयुक्तवक्तव्ये सर्वकारेण तस्मिन् आवश्यकसंशोधनं कर्तव्यमिति उक्तम्। यदा यदा पुनरीक्षणसमित्याः समागमः भवति तदा तदा परिषदः प्रतिनिधयः अपि समाविष्टाः भवेयुः।

नियमाः टीजीटी पदस्य वेतनमानं पदोन्नतिः च सी एण्ड वी संवर्गस्य एतद् नोचितम्- आचार्यः ललितः शर्मा

संस्कृतशिक्षकपरिषदः सङ्घटनमन्त्री आचार्यः ललितः शर्मा अवदत् यत् सर्वकारेण संस्कृतशिक्षकाणां नियुक्तिः एवं पदोन्नतिः इति नियमाः अधिसूचिताः सन्ति। परन्तु विडम्बना वर्तते यत् नियमाः तु टीजीटीपदस्य सन्ति परन्तु वेतनमानं पदोन्नतिः च सी एण्ड वी संवर्गस्य सन्ति। आश्चर्यं तु एतद् वर्तते यत् टीजीटीसंस्कृत इत्यतः टीजीटी-आर्ट्स इति पदे पदोन्नतिः भविष्यति। एतद् सर्वथा अनुचितं वर्तते। अतः निवेदनम् वर्तते यत् नियमेषु यथापेक्षितं संशोधनं भवेत्। परिषदः या याचना आसीत् तदनुगुणं नियमेषु संशोधनार्थं एका समितिः निर्मिताः भवेयुः। यस्यां संस्कृतमहाविद्यालयानां विद्यालयीयसंस्कृतशिक्षकाणां च प्रतिनिधयः विषयविशेषज्ञाः च सम्मिलिताः भवेयुः।

गगलविमानपत्तनविस्तारस्य प्रकल्पस्य निरसनस्य निवेदनम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- गगल (काङ्गडा)। गगलविमानपत्तन-विस्थापित- सङ्घर्षसमितिः प्रतिनिधिमण्डलं गतदिने मुख्यमन्त्रिणा सुखविन्द्रसिंहसुक्खुना मिलित्वा स्वीयं निवेदनपत्रं च समर्पितवन्तः। समितेः अध्यक्षः रजनीशमोना अवदत् यत् गगलविमानपत्तनस्य विस्तारात् प्रभावितानां जनानां स्थितिः गभीरा चिन्ताजनका अस्ति, किन्तु सर्वकारः तेषां समस्याः उपेक्षते।

रजनीशमोना अवदत् यत् एषः प्रकल्पः पूर्वमुख्यमन्त्रिणः जयरामठाकुरस्य स्वप्नप्रकल्पः आसीत्, किन्तु तेन स्वस्य कार्यकालस्य मध्ये तत्सम्बद्धं कोऽपि दृढः उपायः न कृतः। तस्य अभिप्रायः अस्ति यत् पूर्वमुख्यमन्त्री पूर्वमेव अवगच्छत् यत् अस्मिन् प्रकल्पे विस्थापनस्य महान् समस्या आगमिष्यति तथा च मोझीखण्डे रनवे निर्माणे तकनीकी कठिणताः भविष्यन्ति। अतः तेन काङ्गडाजनपदाधिकारिणः औपचारिकताः अपूर्णाः स्थापयितुं निर्दिष्टः, येन नवसर्वकाराय कठिणताः उत्पादयितुं शक्येत।

सङ्घर्षसमितिः आरोपयति यत् अस्मिन् प्रकल्पे केन्द्रसर्वकारस्य योजनायाः अन्तर्गतं हिमाचलप्रदेशस्य दरिद्रजनानां सहस्रकोटिरूप्यकाणि व्ययन्ते, यत्र अस्य प्रत्यक्षं प्रभावः विस्थापितानां जनानां उपरि भविष्यति। मोना अवदत् यत् प्रभावितपरिवाराणां समीपे निवासनं हेतुं भूमिः न भविष्यति तथा च सर्वकारेण पुनर्वासय यावत् कोऽपि दृढनीतिः न निर्मिता। अतः समितिः मुख्यमन्त्रिणं प्रार्थते यत् अयं प्रकल्पः पूर्णतया निरस्तः भवतु अथवा अन्यस्मिन् उपयुक्तस्थले निर्माणं क्रियताम्, येन विस्थापनसमस्या न्यूना भविष्यति तथा च प्रभावितजनाः अनाथाः न भविष्यन्ति। समितिः आशान्विता अस्ति यत् मुख्यमन्त्री सकारात्मकं निर्णयं करिष्यति।

मण्डी जनपदे ३० मार्च दिनाङ्के सेरीमञ्चे हिन्दूनववर्षोत्सवः आयोजयिष्यते।

हिमसंस्कृतवार्ता: मण्डी। धर्मसंघः भूतनाथमन्दिरस्य मण्डी क्षेत्रे प्रधानं भीमचन्द्रसरोचस्य अध्यक्षत्वे सभां सम्पन्ना। अस्मिन् सत्रे ३० मार्च दिनाङ्के सेरीमञ्चे हिन्दूनववर्षस्य २०८२ उत्सवस्य आयोजनविषये चर्चा कृता। निर्णयं कृतं यत् अस्मिन् वर्षे एषः उत्सवः अतीव भव्यरूपेण आयोजयिष्यते। एतेन निमित्तेन प्रतिष्ठितमहानुभावानां, सर्वेषां धार्मिक-सामाजिकसंस्थानां, महिला-मण्डलानां, सर्वकारीकार्यालयानां च निमन्त्रणं प्रेष्यते। समस्तमण्डीवासिनः अपि निवेद्यन्ते यत् ते अस्मिन् धार्मिककार्ये स्वीयं सहयोगं ददतु, यतो हि धर्मः अस्मान् अनुशासनं, सहनशीलतां, परस्परं भ्रातृत्वभावनां च शिक्षयति। हिन्दूनववर्षोत्सवकार्यक्रमः ३० मार्च दिनाङ्के प्रातः नववादाने आरभ्य अपराह्णद्विवादनपर्यन्तं सम्पादयिष्यते। अस्यां सभायां मुख्यपरामर्शकः डॉ. ओमराजशर्मा, महासचिवः ज्ञानचन्द्रसैनी, उपप्रधानः प्रकाशकश्यपः, मुरारिलालशर्मा, नरेशधीमानः, राजेन्द्रसिंहठाकुरः, खेमराजगुप्तः, हेमराजशर्मा इत्यादयः भागं गृहीतवन्तः।

कुमारभास्करवर्मसंस्कृतपुरातनाध्ययन विश्वविद्यालये महिलादिवसकार्यक्रमः

हिमसंस्कृतवार्ता, नलबाडी, असम
असमप्रदेशस्य कुमारभास्करवर्मसंस्कृत-पुरातनाध्ययनविश्वविद्यालये सुधालतया बालिकाछात्रावासे अन्ताराष्ट्रियमहिलादिवसे "योग अभ्यास एवं शारीरिक स्वास्थ्य" इति विषये विशेषकार्यक्रमस्य आयोजनं जातम्। अस्य कार्यक्रमस्य आरम्भः महिलाप्रकोष्ठेन अभवत्। एतस्य उद्देश्यमस्ति छात्राणां योगः, स्वास्थ्यविषये

जागरुकता। कार्यक्रमेऽस्मिन् प्रशिक्षितयोगविशेषज्ञः योगासनः, प्राणायामश्च कारितवान् तथा उक्तवान् दैनिकजीवने योगस्य माहात्म्यमस्ति। अत्र छात्राः उत्साहेन भागं गृहीतवन्तः। इतोऽपि शारीरिक-मानसिकसशक्तिकरणेन योगस्य भूमिका रेखांकितं तथा प्रशिक्षकः छात्रान् योगाभ्यासं करनार्थं प्रेरितवान्। प्रायः १०५ छात्राः आसन्।

महाकुरुषः श्रीश्रीदेवदामोदरदेवः

(जन्मदिनविशेषः) नयनज्योतिशर्मा, असम

भारतवर्षः ऋषि-मुनीनां जन्मभूमिः । कालान्तरे अस्मिन् भूभागे अनेकाः महापुरुषाः स्वजन्मना भारतमातुः मानवधनम् अकरोत् । तेषु महापुरुषेषु अस्ममप्रदेशस्य नवग्राममण्डलस्य नलचा इति ग्रामे फाल्गुनमासस्य शुक्ला-एकादशतिथौ (गोविन्द-एकादश्याम्) गुरुवासरे रेवतीनक्षत्रे 1488तमे ख्रीष्टाब्दे महापुरुषदेवदामोदरदेवस्य जन्ममभवत् । दामोदरदेवस्य पिता सदानन्दमिश्रः माता सुशीलादेवी चास्ताम् । दामोदरदेवस्य पिता वैदिकशिक्षायाः विस्तारे नियोजितमासीत् । वस्तुतः असमप्रदेशे तस्मिन् काले आहोमवंशीयानां राजानां राजत्वम् आसीत् । तेषु नृपतिषु चुचेनफानुपतेः आग्रहानुसारं सदानन्दमिश्रदेवः तस्मिन् वैदिकशिक्षाप्रचारकार्ये नियोजितमासीत् । उपनयनसंस्कारानन्तरं सदानन्दमिश्रेण स्वकीयटोले (गुरुकुले) पुत्रदामोदरदेवस्य प्रथमिकशिक्षां प्राप्यच्छत् । एवं उच्छशिक्षार्थं जन्मस्थानात् त्रिकिलोमिटारपरिमिते दूरे बामुनवडीग्रामे प्रख्यातसंस्कृतपण्डितः कलापचन्द्रभट्टाचार्यस्य संस्कृतटोले नामकरणम् अकरोत् । एवं षोडशवर्षं यावत् दामोदरदेवस्य सम्पूर्णं वैदिकशिक्षायाः समाप्तमभवत् । अध्ययनान्तरं यथाकाले देवदामोदरस्य सीतादेव्या सह विवाहकार्यं सञ्जातः । परन्तु विवाहानन्तरमेव दामोदरदेवस्य परिवारे पितामातासमन्वितम् अनेकानाम् आत्मीयानां मृत्युवसात् विपर्ययः समागतः । तस्मिन् विपर्यये सपत्निकं दामोदरदेवः असमप्रदेशस्य प्राचीनवैष्णवधामं हयग्रीवमन्दिरस्थितं हाजो इति स्थानं प्रति आगतः । एव पूर्वपुरुषानां दायित्वानुसारं हयग्रीवमाधवमन्दिरं सः पूजार्चनायां तथाच भगवतः पाठकार्ये आत्मानं नियोजितवान् । कालान्तरे हयग्रीवमाधवमन्दिरं श्रीश्रीदेवदामोदरदेवेन सह तीर्थभ्रमणाय ओडिश्यतः समागतः नारदमुनिख्यातः वसुदेवस्य सम्पर्कमभवत् । परमपण्डितस्य वसुदेवस्य तत्त्वज्ञानेन प्रबुद्धः सन् दामोदरदेवः तस्मिन् दीक्षाग्रहणम् अकरोत् । पुनः स्वपत्नी-भ्रातृणां मरणानन्तरं दामोदरदेवः सांसारिकमोहात् विरक्तः सन् श्रीमद्भागवद्गीतायाः आदर्शेन भगवतः श्रीकृष्णपरब्रह्मणः उपासनयाम् आत्मानं नियोजितवान् ।

तस्मिन्नेव समये बरपेटायाः पाटवाउसी इति स्थाने श्रीमन्तशंकरदेवस्य धर्मकृतिः सर्वत्र प्रचारितम् आसीत् । एवं दामोदरदेवस्य पाटवाउश्याम् एव शंकरदेवेन सह प्रथमं परिचयः तदनु वैष्णव-धर्मप्रचारकार्ये नियुक्तवान् । यागाः त्रिप्रकारकाः भवन्ति । एकाहयागः, अहीनयागः, सत्रयागश्च । आवर्षं यावत् आचरितं यागः यत्रयागः । शंकरदेवेन पूर्वं नामधर-थान-इत्यादिभिः नामभिः या आश्रमव्यवस्थायाः स्थापनां कृतं तस्यैव नूतनं रूपं दामोदरदेवेन सह मिलित्वा सत्रम् इति नाम्ना कृतम् । एवं बरपेटायाः पाटवाउसी इति स्थाने असमस्य वैष्णवाश्रमव्यवस्थायाः प्रथमम् आश्रमम् सत्रम् इति स्थापितम् । एवं परवर्तिकाले शङ्करदेव-माधवदेव-दामोदरदेव-हरिदेवप्रभृतिभिः महापुरुषैः सह मिलित्वा असमक्षेत्रे सत्रपरम्परायाः विकाशम् अभवत् । अनेन प्रकारेण महापुरुषः श्रीश्रीदामोदरदेवेन असमक्षेत्रे वैदिकाश्रमव्यवस्थायाः नूतनं रूपं प्रदाय तस्य कृते जीवनं समर्थं 1598 तमे ख्रीष्टाब्दे वैशाखमासे शुक्लाप्रतिपदतिथौ वैकुण्ठधामं प्रति गमनम् अकरोत् । अद्य अस्य महापुरुषस्य पवित्रजन्मतिथौः वयं स्वश्रद्धं स्मरामः अभिनन्दनानि च ज्ञापयामः ।

॥नारी-वन्दना-गीतम्॥

(अन्तर्राष्ट्रीय- महिलादिवसस्योपलक्ष्ये संस्कृतगीतम्)
{रागः- यमन भैरवी, तालः- त्रितालः/ कहरवा}
प्रस्तावना-

नारी शक्तिः सृष्टिधात्री, सा धर्मस्य प्रतिष्ठिता।
सा ज्ञानविजया दिव्या, सा प्रेमाभूतवर्षिणी॥

गीतभागः-

विश्वस्य माता, संस्कारदात्री, करुणामयी या, स्नेहवती या।
धैर्यप्रभा या, सत्यस्वरूपा, सा धर्ममार्गे दीपमयी या॥(१)

(ध्रुवपदम्)

जय जय नारी, तेजस्विनी या, सा कर्मनिष्ठा, सर्वगुणाढ्या।
सा ज्ञानदा या, भक्तिप्रिया या, शक्तिः स्वरूपा, सत्यवती या॥
वेदेषु या स्यात्, शास्त्रेषु या स्यात्, विद्याधरी या, बुद्धिमती या।

सा संस्कृतिं या, रक्षां करोति, गृहं च राष्ट्रं सा पोषयेत्॥(२)

कर्मप्रवीणा, सत्यव्रता सा, सेवार्ता या, दृढप्रणा सा।

संघर्षिणी सा, धैर्यवती या, सा राष्ट्रदेवी, सा शुभदा या॥(३)
सीता समस्ता, सावित्री दीपा, गार्गी सुधीरा, मैत्रेयी धीरा।
लक्ष्मी प्रसन्ना, दुर्गा च भीमा, शक्तिः स्वयं सा, काली शिवा च॥(४)

यः स्त्रीं दुर्बलां मन्यतेऽत्र, सः मोहजाले पतितो हि दुर्बुधः।

सा धारयत्यखिलं विश्वमेतत्, सा कर्मयोगोऽपि सदा प्रवृत्ता॥(५)

या नारीणां तेजोरूपा, या नारीणां धृतिः परा।

सा लोकानां शुभं कुर्यात्, सा पूज्या सर्वदेहिनाम्॥

हिमसंस्कृतवार्ता:-किरण सुमन,
अध्यापिका (बारां, राजस्थान)

हास्यकणिका

शोधनं कुर्वन्तु जनाः

भारते महिलानां संख्या ५८ कोटि सन्ति, परञ्च फेसबुक उपरि महिलायाः संख्या ७२ कोटिः सन्ति।

अधिकाः महिलाः त्रिवारम् आपणे गच्छन्ति

1. प्रथमवारम् - दृष्टम्
2. द्वितीयवारम् - क्रीणार्थम्
3. तृतीयवारम् - परिवर्तनं कर्तुं

परञ्च जलपुरिकाः त्रयवारम् एव खादन्ति 🤔🤔🤔

“अकबरबीरबलयोः कथा”

‘कः विद्वान्?’

अकबरस्य राजसभायां देश-विदेशतः विद्वानः आगच्छन्ति स्म। स्वकलाः अकबरस्य पुरतः दर्शयित्वा उपहाराणां स्वीकरणम् एव विदुषां कार्यम् आसीत्।

एकदा एकः विद्वान् राजसभायाम् आगतः। अकबरः तस्य आदरं कृतवान्। आगमनस्य कारणं पृष्ठवान्। अहं भवतः राजसभायां कानिचन प्रश्नानि प्रक्ष्यामि। यदि उत्तराणि सम्यक् भविष्यन्ति चेत् तस्मै अहं मम हस्तस्य कनककङ्कणं दास्यामि। विदुषः एतादृशी भाषा श्रुत्वा अकबरः मन्द-मन्दम् अहसत्। पृच्छतु प्रश्नानि। अकबरस्य अनुमते अनन्तरं तेन प्रथमः प्रश्नः पृष्ठः।

{१} अहं सर्वत्र अस्मि किन्तु मम निवासस्थाने कोऽपि प्रवेशं कर्तुम् असमर्थः। अहं सागरे, आकाशे, भूमौ सञ्चरामि। अहं सर्वत्र अस्मि किन्तु कोऽपि मां द्रष्टुं न शक्नोति, मां गृहीतुं सर्वैः हि असमर्थः, मां विना

जगतः रुद्धः भवति। तर्हि कोऽहम्? प्रश्नं कठिनम् अस्ति। सर्वे सभासदाः परस्परं मुखावलोकनं कुर्वन्ति। सर्वत्र शान्तता प्रसृताः। तदा बीरबलः उत्थाय प्रत्युवाच- अस्य प्रश्नस्य उत्तरं ‘वायुः’ अस्ति। विद्वान् उत्तरं बाढम् इति अवदत्। तदनन्तरं सः अन्यं प्रश्नं पृष्ठवान्।

द्वितीयं प्रश्नं किञ्चित् कठिनम् अस्ति।

{२} अहं सर्वेषाम् उपस्थितोऽस्मि, मां विना न कोऽपि जीवति, मम सत्ता अनन्ता, तर्हि अहं एकस्मिन् स्थाने प्रतिबद्धः अस्मि। यदा मम मित्रं मम साहाय्यं करोति तदा अहं बहिर्गच्छामि। तर्हि कोऽहम्? सभासदाः मौनेन तिष्ठाः सर्वत्र पुनः शांतता प्रसृता। विद्वान् चिन्तितवान्- अहं विजयी अस्मि, मम प्रश्नस्य उत्तरं दातुं सर्वैः असमर्थः। बीरबलः तम् अवलोकितवान् तस्मिन्क्षणे पुनः बीरबलः उत्थाय प्रत्युवाच- अस्य प्रश्नस्य उत्तरमस्ति ‘मनः’ इति।

उत्तरं निर्दोषम् अस्ति। यथार्थः उत्तरः बीरबलेन दत्तः। विद्वान् अतीव प्रमुदितः। तत्क्षणेव सः स्वहस्तात्

कङ्कणं बीरबलाय अयच्छत्। राजसभातः च निर्गतः।

हिमसंस्कृतवार्ता, डॉ. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर
पुणे / महाराष्ट्रम्

भारतीयसंस्कृतपरम्परा: आधुनिकसमाजस्य नैतिकबौद्धिकविकासस्य च आधारशिला

**विभागाध्यक्षा समन्वयिका च
प्रो. कुसुमडोबरियालवर्या, संयोजकः
डॉ. दिनेशकृष्ण-पाण्डेयः इत्यनयोः द्वयोः च
कुशलनेतृत्वे संगोष्ठी सफलतया सुसम्पन्ना।**

हिमसंस्कृतवार्ता:। कुलदीप मैन्दोला, पौडी।

हेमवतीनन्दनबहुगुणा- गढ़वालविश्वविद्यालयस्य
संस्कृतविभागेन पौडीपरिसरे द्विदिवसीया राष्ट्रीयसंगोष्ठी
आयोजिता। संगोष्ठ्याः शुभारम्भः उद्घाटनसत्रेण अभवत्,
यत्र अध्यक्षता प्रो. यू. सी. गैरोला (परिसरनिदेशकः, डॉ.
बी. जी. आर. परिसरः, पौडी) इत्यनेन कृतः। कार्यक्रमस्य
संयोजकेन डॉ. दिनेशकृष्णपाण्डेयेन समस्तानाम्
अतिथीनां प्रतिभागिनां च सादरं स्वागतं कृतम्।
संगोष्ठ्याः प्रारम्भे शोधछात्र-छात्राभिः सरस्वतीवन्दना
स्वागतगीतं च प्रस्तुतम्, येन वातावरणे आध्यात्मिकं
विद्वत्संयुक्तं च ओजः संचारितम्। तत्पश्चात्
विभागाध्यक्षया समन्वयिकया च प्रो.
कुसुमडोबरियालमहोदयया अतिथीनां स्वागतं कृत्वा
संगोष्ठ्याः उद्देश्यं महत्त्वं च प्रतिपादितम्।

मुख्यबिन्दवः

1. विशिष्टातिथिः प्रो. पी. पी. बड़ोनीमहोदयः
भारतीयसंस्कृतेः महत्त्वं तस्याः अद्यतनप्रासङ्गिकत्वं च
विवेचितवान्।
2. सम्मानितातिथिः प्रो. अनूप के. डोबरियालमहोदयः
भारतीयसंस्कृतेः गुरुशिष्यपरम्परा, वाणीशालीनता,
सहिष्णुता, सत्यं, अहिंसा, करुणा, सेवाभावः इत्येतेषां
मूल्यविशेषाणां महत्त्वं प्रतिपादितवान्।
3. मुख्यातिथिः प्रो. पी. वी. वी. सुब्रह्मण्यमहोदयः
(निदेशकः, केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालय-
रघुनाथकीर्तिपरिसरः देवप्रयागतः) प्राचीनभारतीय-
संस्कृतेः संरक्षणे उत्थाने च सारगर्भितं व्याख्यानं
दत्तवान्।
4. अध्यक्षीयसंबोधनम् - प्रो. यू. सी. गैरोलामहोदयः
भारतीयसंस्कृतेः वर्तमानसमाजे प्रासङ्गिकत्वं
विवेचितवान् तथा संगोष्ठ्याः सफलतायाः शुभकामनां
दत्तवान्।

तकनीकीसत्रे-

उद्घाटनसत्रानन्तरं द्वे तकनीकीसत्रे आयोजिते, यस्मिन्
विषयविशेषज्ञाः स्वविचारान् प्रस्तुतवन्तः—

1. डॉ. सच्चिदानन्द स्नेही (केन्द्रीय- संस्कृत-
विश्वविद्यालय- रघुनाथकीर्तिपरिसरदेवप्रयागतः)
महोदयः भारतीयदर्शने निहिते नैतिकमूल्ये
विशेषव्याख्यानं दत्तवान्।
2. डॉ. जनार्दनसुवेदी (केन्द्रीय- संस्कृत-
विश्वविद्यालय- रघुनाथकीर्तिपरिसर- देवप्रयागतः)
महोदयः सत्यज्ञानयोः सिद्धान्तं विस्तरेण
प्रतिपादितवान्।
तत्पश्चात् शोधछात्रैः भारतीयसंस्कृतेः मौलिकमूल्येषु
राष्ट्रनिर्माणे च तेषां प्रासङ्गिकत्वे शोधपत्राणि प्रस्तुतानि।
सर्वेषां विद्वत्संवादेन संगोष्ठ्याः प्रथमदिवसः अतीव
ज्ञानवर्धकः प्रभावशाली च अभवत्।

द्वितीयदिवसस्य सफलसमापनम्-

द्वितीयदिवसेऽपि सारगर्भितेऽस्मिन् अकादमिकविमर्शे
विद्वांसः शोधार्थिनः च सक्रियतया भागं गृहीतवन्तः।

तकनीकीसत्रे-

द्वितीयदिवसस्य आरम्भे अपि द्वे तकनीकीसत्रे
आयोजिते, यत्र शोधपत्राणि वाचितानि। तत्र
भारतीयसंस्कृतेः मौलिकमूल्येषु, तेषां प्रासङ्गिकत्वे,
राष्ट्रनिर्माणे च तेषां भूमिकायां गभीरचर्चा कृता।

समापनसत्रम्-

समापनसत्रे अध्यक्षः अतिथयश्च संगोष्ठ्याः
प्रमुखनिष्कर्षान् प्रतिपादितवन्तः। संगोष्ठ्याः निष्कर्षेषु
प्रतिपादितं यत्-
"भारतीय- संस्कृत- परम्पराः केवलं अतीतानां धरोहरः
न, अपि तु आधुनिकसमाजस्य नैतिकबौद्धिकविकासस्य
आधारशिला अस्ति।" समापनसमये आयोजकैः सर्वेषाम्
अतिथीनां, शोधार्थिनां, सहभागिनां च कृतज्ञता व्यक्ता।
सर्वे सहभागिनः संस्कृतविभागं (हेमवतीनन्दनबहुगुणा-
गढ़वालविश्वविद्यालय) प्रति सफलसंयोजनाय अभिनन्द्य
भविष्येऽपि एवं विद्वत्संगोष्ठीनां आयोजनस्य आशां
प्रकटितवन्तः।

नारीशक्तिः- महाकाव्येषु प्रतिफलिता स्त्रीत्वभावना आधुनिकपरिप्रेक्षः च

-मेघना हर्षवर्धन भट्टः, अमरावती

"नारी तु नारायणस्य अर्धांगिनी स्मृता।"
(महाभारतम्, वनपर्व 294.14)
अर्थः- नारी केवलं पूरकं न अस्ति, अपि तु
सृजनशीलता, नैतिकता, बुद्धिमत्ता च एषा।
स्त्री केवलं समाजस्य घटकं न अस्ति, अपि तु
संस्कृतेः मूलं, तत्त्वज्ञानस्य वाहिनी,
नैतिकसंहितायाः केन्द्रम् च भवति। वैदिकेऽपि
काले स्त्रिया विदुषी, दार्शनिका,
स्वाधीनचेतनाशीलाः चासन्। गार्गी, मैत्रेयी,
लोपामुद्रा इत्येते महर्षीभिः सह तत्त्वचिन्तनं कृत्वा

स्वकीयम् अस्तित्वं सिद्धं कृतवन्त्यः।
इतिहासः साक्षी अस्ति यत् नारीणां
स्थानं केवलं शारीरिके वा
भावनात्मकनिष्ठे न स्थितम्, अपि तु
बुद्धिशक्त्या, नीतिशास्त्रे, समाजनीतौ
च स्थिरम् अस्ति।
● महाकाव्येषु नारीशक्तेः प्रकाशः-
भारतीयमहाकाव्ये केवलं युद्धकथाः
न, अपि तु तेषु राजनीतिः, धर्मः,
समाजसंरचना च सुस्थिताः। अत्र नारी
केवलं प्रेरणास्रोतं न, अपि तु
सम्पूर्णसंस्कृतेः केन्द्रम् अस्ति।
सीताः धैर्यस्य, त्यागस्य,
आत्मसम्मानस्य च प्रतिमूर्तिः। द्रौपदीः
स्त्रीस्वाभिमानस्य प्रतिपालिका, यया
अन्यायस्य प्रतिरोधः कृतः। दमयंतीः
आत्मनिर्णयशक्तेः उदाहरणं, या
स्वस्य विवेकबुद्ध्या नलं पतिं रूपेण न
तु प्रभावेण वृत्तवती।
● वैदिककालात् अद्यतनं प्रति-
स्त्रीशिक्षाया पुनरुत्थानम्
वैदिककाले स्त्रियः वेदाध्ययनं,
राजकीयशिक्षां, तत्त्वज्ञानं च प्राप्ताः।
परन्तु, समये गम्यमाने संस्कृतेः

संरचनायाम् अपि परिष्कारे
जाते, स्त्रियः शिक्षायाः
अवसरात् अपसारिताः। अद्य,
विज्ञानस्य, आर्थिकस्य,
व्यवस्थापनस्य च क्षेत्रेषु स्त्रियः
मुख्यं स्थानं धृत्वन्ति। परन्तु
प्रश्नः केवलं राजकीय-
सामाजिकशक्त्याः नास्ति, अपि
तु मानसिक-
सांस्कृतिकपरिष्कारे स्थितः।
● स्त्रीशक्तिः- अस्तित्वस्य
पुनर्रचना
स्त्रीशक्तेः चिन्तनं केवलं स्त्री-
पुरुषसमानतायाः विषयः न
भवेत्, किन्तु सः
मानवीयमूल्यस्य, तत्त्वज्ञानस्य,
संस्कृतेः च आधारमपि स्पृशेत्।
● निष्कर्षः -
अयं नारीदिवसः केवलं उत्सवः
न, अपि तु आत्मनिरीक्षणस्य,
स्त्रीत्वस्य गौरवस्य च दिवसः
अस्ति।
"अनया नारी या सा तु परमं
तेजोमयी स्तुता।" (महाभारतम्,
अनुशासनपर्व ४७.१४)
अर्थः- नारी परं तेजस्विनी
अस्ति, या सृजति, पोषयति,
मार्गं प्रदर्शयति च।

हिमसंस्कृतवार्ताः, डॉ. विवेक
शर्मा, जोगिन्दरनगरम्

सामान्यज्ञानम्

- प्रश्नः 1. इंदिरा- गान्धी- अंतरराष्ट्रीय-
विमानपत्तनम् कुत्र अस्ति?
उत्तरम् : नव देहली।
प्रश्नः 2. 'धर्मबिन्दुः' इत्यस्य रचयिता कः
अस्ति?
उत्तरम् - 'हरिभद्रः'।
प्रश्नः 3. 'हरी इति' इत्यस्य समस्त पदं
किम्?
उत्तरम् - 'अधिहरिः'। (अव्ययीभावः)
प्रश्नः 4. 'परमार्थः' इत्यस्य सन्धि- विच्छेदं
कुरुत-
उत्तरम् - 'परम + अर्थः'।
प्रश्नः 5. राष्ट्रीय- मतदातादिवसः कदा
भवति?
उत्तरम् - जनवरीमासस्य पञ्चविंशतिः
दिनांके।
प्रश्नः 6. 'आ समुद्रात्' इत्यस्य समस्त पदं
किम्?
उत्तरम् - 'आसमुद्रम्'। (अव्ययीभावः)
प्रश्नः 7 'सुधीन्द्रः' इत्यस्य सन्धि- विच्छेदं
उत्तरम् - 'सुधी + इन्द्रः'।
प्रश्नः 8. सौरमण्डले ग्रहाणां संख्या कियत्
अस्ति?
उत्तरम् - अष्ट।